

Konstnärernas Riksorganisation.

Justitiedepartementet
ju.13@regeringskansliet.se
carl.johan.sundqvist@regeringskansliet.se

En översyn av EU:s mönsterskyddsregler Dnr. Ju2022/03605

Ett remissvar från Konstnärernas Riksorganisation

Konstnärernas Riksorganisation företräder 3 500 professionella bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Organisationen bildades 1937 och arbetar för konstnärlig frihet, goda villkor för bild- och formkonstnärer samt sluter avtal för sina medlemmars räkning och är den organisation som företräder flest yrkesverksamma konstnärer från den här gruppen i fackliga, yrkesmässiga, ekonomiska och sociala intressen samt i kulturpolitiska sammanhang och det offentliga samtalet. Föreningen har aktiva regionstyrelser, lokalföreningar och talespersoner över hela landet.

Inledning

Precis som konstaterats i de utvärderingar, studier, råd och slutsatser som ligger till grund för förslaget till översyn av EU:s mönsterreglering **finns ett behov av att göra formskydd mer attraktivt för enskilda formgivare och företag, särskilt små och medelstora företag.**

Högsta kvalitet inom formgivning, innovation och konkurrenskraft i EU ska främjas genom att säkerställa att systemet för formskydd är ändamålsenligt i den digitala tidsåldern och blir betydligt mer tillgängligt och effektivt för enskilda formgivare, små och medelstora företag och formgivningsintensiva industrier när det gäller lägre kostnader och komplexitet, ökad hastighet, större förutsägbarhet och rättssäkerhet. Som skäl anges också att initiativet skulle förbättra formgivares möjligheter att skydda sina rättigheter och gynna deras grundläggande rättigheter, såsom rätten till egendom och rätten till ett effektivt rättsmedel.

Konstnärernas Riksorganisation välkomnar förslaget och ställer sig positiv till att reglerna om formskydd ses över, förenklas, harmoniseras inom EU och anpassas till digitala former och nyttjanden. Många delar av förslaget är mycket bra och

kommenteras i det här skedet inte närmare. **Men det saknas också vissa mycket viktiga delar såsom skrivningar som stärker den enskilda formgivarens skydd för sina rättigheter samt klargör vissa begränsningar närmare. Med den utveckling som skett med AI-tekniken den senaste tiden, måste det också klargöras hur formgivningsskyddet förhåller sig till såväl AI-nyttjande samt AI-generade former.**

Bristande skydd för formgivaren

Enskilda formgivare nämns som en utav de grupper som med de nya ändringarna ska attraheras av att söka formskydd för sina alster, men det finns inga skrivningar i de föreslagna mönsterreglerna som vare sig erkänner eller riktar sig direkt till den som står bakom formgivningen, nämligen formgivaren. Den enskilda formgivarens behov av skydd och erkännande måste stärkas, inte minst för att formgivarens insatser utgör en förutsättning för formgivna produkters utveckling och existens. Det är också viktigt att harmonisera med de nyligen antagna reglerna i 3 kap Upphovsrättslagen avseende ersättning, information och hävning av upplåten rättighet samt härutöver namngivningsrätten i 3 § Upphovsrättslagen. Enskilda formgivare, liksom upphovspersoner, har en mycket utsatt situation i förhållande till senare led i produktkedjan. Mycket låga ersättningar för såväl formgivningsarbetet som för formgivningens nyttjande motverkar det syfte som de reviderade formgivningsreglerna eftersträvar.

Som exempel kan nämnas kraven på ansökan för registrering (art.25 i Direktivförslaget) vari endast *sökanden* identifiering efterfrågas. **Det saknas krav på information om vem/vilka som formgivit produkten. Det finns inte heller några krav på att sökanden bifogar bevis för att formgivaren upplåtit/överlåtit rätten att söka formgivning till sökanden.** Något som borde vara av vikt också för att säkerställa att ansökan eller beviljad formgivning inte i ett senare skede ogiltigförklaras.

Vad gäller för AI-nyttjanden av skyddad formgivning och/eller AI-genererade former?

Det anges att det finns ett behov av att anpassa formskyddet efter ”den digitala tidsåldern” men **det går inte av den föreslagna direktivtexten få klarhet i om AI-genererad formgivning eller motsvarande kan uppfylla kravet på särprägel och därmed erhålla skydd.** Detta skulle i viss mån klargöras och förhindras om det fanns en definition av ”formgivare” som relaterar till en mänsklig insats.

Såvitt gäller AI relaterade frågor så saknas också det tydliggörande kring vad som tillåts i enlighet med de begränsningar som anges i föreslagna art 18, särskilt b) handlingar som utförs i experimentsyfte. Se diskussionen (s66) i Assessment report.

... stakeholders point out that before introducing this new limitation for designs developed with help of new technologies such as artificial intelligence, there are some matters to be clarified (e.g., who would be considered the design holder and how much human

intervention is needed in the design process to qualify for design protection).

Vad innebär kommentera, kritisera eller parodiera?

När det gäller föreslagen begränsning för handlingar som sker i syfte att kommentera, kritisera eller parodiera är det oklart om tolkningen av vad som avses ska ske i linje med begreppens tolkning inom upphovsrätten eller om det ska ha en annan betydelse, kanske mer marknads- och/eller konsumentrelaterad betydelse.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis ska ändå sägas, med de undantag som beskrivs ovan, att mycket i de reviderade regelförslagen är både bra och nödvändiga. Det gäller t.ex. föreslagna ändringar av skyddets omfattning till att omfatta också digitala nyttjanden och former, harmonisering och effektivisering av registrering och ogiltigförklarande av formgivning (förfaranderegler), transitreglerna samt något som kommer att ha stor betydelse för de enskilda formgivarna och de minsta företag, lägre kostnader för själva registreringen.

Konstnärernas Riksorganisation deltar gärna i försatt arbete med att utveckla mönsterregleringen så att det blir det stöd för innovation och konkurrenskraft som eftersträvas.

Stockholm 2023-02-03

För Konstnärernas Riksorganisation

Eva Månsson / Verksamhetschef
Katarina Renman Claesson/ Förbundsjurist

***